

ملاحظات تأثير الإسلام على تفسير العبادات اليهودية في العصر الوسيط

Features of the influence of Islam on the interpretation of Judaism in the Middle Ages

م.م عبد الستار عدنان حسين

كلية اللغات / جامعة بغداد

المستخلص

عرفت ترجمات الكتاب المقدس (التوراة والانجيل) تاريخياً، نقاط تحول - داخل الثقافات التي أنتجتها - مع تراكيبها اللغوية من السبعينية اليونانية، الترجمات المكتوب بالأرامية، البيشيطا السريانية، اللهجة الشعبية اللاتينية وغيرها. وأقدمت المجتمعات المسيحية واليهودية التي أصبحت المستفيدة من هذه الأعمال الضخمة على دمج آيات كتبهم الدينية المقدسة في خطابهم العلمي، الطقسي، وحتى العامي. وبعبارة أخرى، شكلت الترجمات الكتابية الهوية الذاتية لليهود والمسيحيين، وسمحت لهم بالتعبير عن المقدس بطرق مبتكرة. ولم يكن الهدف بالنسبة للكثيرين، ترجمة النص كلمة لكلمة، ولكن بدلاً من ذلك ترجمة النص من داخل البيئة الدلالية والسياقات الحرفية للغة الهدف. ويصدق هذا الواقع بشكل خاص على مضمون تفسير التوراة العبرية باللغة العربية مطلع القرن العشرين، حيث سيلقي هذا البحث الضوء - باعتماد المنهج التاريخي المقارن - على بعض العناصر الدلالية والمعجمية في أسفار موسى الخمسة، التي لم يحاول العلماء المحدثون ترجمتها وتحليلها بعمق في هذا النص المقدس.

abstract

The translations of the Bible (the Bible and the Bible) have historically been turning points within the cultures that it produced - with its linguistic structures of the Greek Septuagint, the Aramaic Targum, the Syriac alphabet, the Latin dialect, etc. The Christian and Jewish communities that benefited from these great works incorporate the verses of their sacred religious writings into their scientific, ritual, and even general discourse. In other words, written translations constituted the self-identity of Jews and Christians, and allowed them to express the sacred in innovative ways. For many, the goal was not to translate the word text into a word, but rather to translate the text from within the semantic environment and the literal contexts of the target language. This reality is especially true of the Hebrew interpretation of the Hebrew Bible at the turn of the twentieth century. This illuminating research, by adopting the comparative historical approach, will shed light on some of the semantic and lexicological elements in Moses' five books, which the modern scholars did not try to translate and analyze in depth in this sacred text.

השפעת המושגים האסלאמיים על התרגום הפרשני של ספרי הברית הישנה

בעבודה זו אעסוק בכמה מהדרכים שבהן משלב המתרגם את השפה הערבית במחשבתו וכיצד הוא משתמש בערבית כדי לדון ערבי-אסלאמי והמונחים הדתיים-יהודיים- בנושאים יהודיים. כשם שהערבית והעברית הן שפות מוכרות، המינוח הדתי-יהודיים חופפים לעתים קרובות באופן טבעי. כאשר החלו היהודים לכתוב יותר בערבית בימי הבנים، הם החלו ללוות מונחים ומושגים שלא היו קיימים במקורות יהודיים קלאסיים. יכללו ניתוח של תרגום ופירושו לתהילים הראשונים בכל אחד מהדאנרים הללו، השימוש בשפה ערבית מראה את ההיקף שאליה השפיעו הערבים על מחשבתו ועל פרשנותו לטקסטים עבריים. שימוש ערבית، נוסף על כך، יהפוך את האופן שבו הובנו טקסטים עבריים על ידי הדורות הקודמים.

הוראת מונחים דתיים איסלאמיים בפרשנות של הברית הישנה¹

הפרשנויות השונות של הברית הישנה סיפקו את אחד האמצעים הטובים ביותר להערכת שיטות התרגומים בשימושה את המונחים הערבית. למרות שרוב ההסברים נותרו כיום בצורה מקוטעת، הם נפוצו ברחבי העולם האיסלאמי במשך מאות שנים והוכיחו שהם בעלי השפעה רבה. במקרים רבים הסברים אלה מסבירים את אפשרויות התרגום בערבית ובערבית. מלבד תצפיות דקדוקיות، עסקו הפרשנויות בסוגיות תיאולוגיות כגון אנתרופולוגיה מקראית ואמונה בעולם הבא، כמו גם נושאים משפטיים.²

אף על פי הפרשת הבקשות לערבית הוא החלק היחיד של ההסדר، סעיפים מעטים אלה שווים את האקסטרפולציה כדי לנתח את השימוש של המתרגם בשפה הערבית בצורתם המקורית פעם אחת، ולהשתמש שוב בשוואות התרגום. כדי לתאר את הרעיונות היהודיים שהם חלופות לה³، כפי שאנו רואים אותה באופן קבוע השתמש במילה (שֵׁנָה)⁴ זה כל מה שבא מן (מתוך הצהרה، מעשה، דו"ח، ביוגרפיה או תכונה מוסרית או מולדת، אם לפני המשימה או זהנביא מוחמד) אחריה בהתייחס לתוכן ההיסטורי של המילה הזאת ולהשריש אותה כאמור، על היסוד של מה מוחמד (ר) אמר⁵. דוגמה נוספת היא תרגום המילה "תורה" כפי שהיא מופיעה במושגים המוסלמיות ובחוק האיסלאמי. (ר). במקום שבו הניתוח הלשוני אכן מופיע، המתרגם הציע את המילה "شريعة" כתרגום של מילת תורה בקלות. אלא

- הוא רצה להוכיח ליהודים כי הערך הרטורי של אוצר המילים הדתי האסלאמי יכול גם להיות יעיל ב בתפילה היהודית.

- מקורותיו הקוראנית הברורים, אולי הטרידו את עמיתיו המדענים, אך בטוחים גם בבריאותו.

- המתרגם הוכיח במחקר הנוכחי ובדרכים מגוונות על היכולת של מושגים האסלאמית בתיאור של טקסים ליטורגיים בדת היהודית, אף על פי שהדבר נראה מוזר בתקופה שלפני ההשכלה, הוא נהיה מקובל בספרות היהודית-ערבית המאוחרת. כך גם לגבי האופן שבו תירגם את שירתו.

- המתורגמן הוכיח במחקר הנוכחי בכמה דרכים.

שולים והערות

- 1 פרשנים קראים ומקורות פרשנות המקרא היהודי במזרח האסלאמי, כרך א'. 29. לייזן: בריל, 2004, עמ' 13
- 2 מ. פוליאק, המסורת הקראית לתרגום התנ"ך הערבי: מחקר לשוני ופרשני של תרגומי קראים של חומשי התורה מהמאות העשירית והאחת עשרה. ג. א. 17. ניויורק, בריל, 1997, עמ' 12-14
- 3 Study of the Karaite 3The Karaite Tradition of Arabic Bible Translation: A Linguistic and Exegetical Translations of the Pentateuch from the Tenth to the Eleventh Centuries CE, Leiden: Brill, 1997 (xx +338 pp.)
- 4 גאון, סעדה, סדור סידור הרב סעדיא: כתאב אל-סלאות ואלתסאביה, דוידסון, ס' אסף, י' יואל. ירושלים: רובין מס', 2000, עמ' 11,
- 5 שורה 2, ראה. H. Wehr, *A Dictionary of Written Arabic*, p. 505.
- 6 البخاري, محمد بن إسماعيل, صحيح البخاري, دمشق, دار ابن كثير, 1993, d. 870.
- 7 טליה פישמן, אורינות, קראות, היקרעות; משבר התורה הדואלית והתגובות לו במחשבה היהודית בארצות האסלאם בימי הביניים, ניו-הייבן, 1998, עמ' 33-35
- 8 Under Crescent and Cross: The Jews in the Middle Ages Newjersey, 1, pp56-57996 Cohen [Mark R.](#)
- 9 S. D. Goitein, *Jews and Arabs*. New York: Schocken, 1955, p. 135.
- 10 תורה נביאים וכתובים, בכתיב המסורה מנוקד לפי הכתר וכתבי היד הקרובים לו, מהדורת תמוז התשע"ו, מכון ממרא, ירושלים, 2016.
- 11 الفيومي . سعديا بن جاؤون, تفسير التوراة بالعربية, تاريخ ترجمات أسفار اليهود المقدسة ودوافعها. الطبعة الثانية ترجمة: سعيد عطية مطاوع, احمد عبد المقصود الجندي, المركز القومي للترجمة, القاهرة, 2015, ص504, عن حياة سعديا جاؤون بنظر:
- 12 Al-Dalboohi, N. H. H. (2014). *Kitab at-Tawtiya de Abu Ishaq Ibrahim B. Faray B. Marut As-Samiri: introducción. Universidad de Granada*. p 34- 38.
- 13 תורה נביאים וכתובים
- 14 الفيومي . سعديا بن جاؤون, تفسير التوراة بالعربية, ص503
- 15 الفيومي . سعديا بن جاؤون, تفسير التوراة بالعربية, ص504
- 16 גאון, סעדה, סדור, גאון, סעדה, עמ' 41
- 17 שם, עמ' 36-81
- 18 *of Islam, Second Edition, Encyclopaedia* Wickens, Clinton, Stewart-Robinson, Haywood, Knappert ed. P. Bearman, Th. Bianquis, C.E. Bosworth, E. van Donzel, and W.P.Heinrichs. Brill, 2011. *Brill Online*, "مدح"مدح
- 19 *Encyclopaedia' Clinton, Stewart-Robinson* "مدح"مدح
- 20 גאון, סעדה, כתאב צאמע אלצלוות ואלתסאביה, בהוצאת ראובן מס ירושלים, תשכ"ג, 10/20; 23/3; 24/1; 24/3; 64/4; 66/8; 66/9; 73/13; 74/13; 74/14; 74/15; 80/7; 81/1
- 21 H. Wehr, *A Dictionary of Modern Written Arabic*, p. 415
- 22 גאון, סעדה, כתאב צאמע אלצלוות, עמ' 24/3; 64/4; 66/8; 66/9; 73/13;
- 23 שם
- 24 U. Simon, *Four Approaches to the Book of Psalms: From Saadiah Gaon to Abraham ibn Ezra*, trans. from Hebrew by Lenn Schramm. Albany, NY: SUNY Press, 1991, p. 12
- 25 التفسير التطبيقي للكتاب المقدس ماستر ميديا, المعادي, مصر, 1997 ص1133
- 26 يعقوب, تادرس ملطي تفسير الكتاب المقدس, العهد القديم
- 27 http://st-takla.org/pub_Bible-Interpretations/Tafseer-AI-Keta-AI-Mokadas-EI-3ahd-AI-Adim-02-Abouna-Tadrus-Ya3koob.html

25 - فكري, أنطونيوس تفسير الكتاب المقدس, العهد القديم, http://st-takla.org/pub_BibleInterpretations/Tafseer-AI-01-Abouna-Anthony- Keta-AI-Mokadas-EI-3ahd-AI-Adim

[Fekri.htm](#)

המקורות

- גאון יסעדיה. ספר האמונות ודעות. עבר. רוזנבלט. ייל סדרת יודאיקה. Vol. 1. New Haven, CT: הוצאת אוניברסיטת ייל, 1948.
- גאון סעדיה. תהילים 'טירחום עפרש הגאון רבינו סעדיה בן יוסף פיומי. אד. טראנס. י' קאפח. ירושלים: רמב"ם, 1964.
- גאון סעדיה. כתאב אל-סלאות ואלתסאביח-דוידסון, ס' אסף, י' יואל. ירושלים: רובין מס, 2000.
- גאון סעדיה. גרסה ערבית. אד. J. Derenbourg. פריז: 1893.
- פרשנים קראים ומקורות פרשנות המקרא היהודי במזרח האיסלאמי, כרך א'. 29. לייזן: בריל, 2004
- מ. פוליאק, המסורת הקראית לתרגום התנ"ך הערבי: מחקר לשוני ופרשני של תרגומי קראים של חומשי התורה מהמאות העשירית והאחת עשרה. ג. א. 17. ניויורק, בריל. 1997
- <http://www.brill.nl/9789004151111>, *The Karaite Tradition of Arabic Bible Translation: A Linguistic and Exegetica Study of Meira Polliack the Karaite Translations of the Pentateuch from the Tenth to the Eleventh Centuries CE*, Leiden: Brill, 1997
- الخيارى، محمد بن إسماعيل، صحيح البخاري، دمشق، دار ابن كثير، 1993
- טליה פישמן-אורייונות, קראות, היקרעות; משבר התורה הדואלית והתגובות לו במחשבה היהודית בארצות האסלאם בימי הביניים -ניו-הייבן 1998
- Cohen, Mark. *Under Crescent and Cross: The Jews in the Middle ges*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1994
- D. Goitein, *Jews and Arabs*. New York: Schocken, 1955.
- תורה נביאים וכתובים, בכתיב המסורה מנוקד לפי הכתר וכתבי היד הקרובים לו, מהדורת תמוז התשע"ו, מכון ממרא, ירושלים, 2016
- الفيومي . سعديا بن جاؤون، تفسير التوراة بالعربية ،تاريخ ترجمات أسفار اليهود المقدسة ودوافعها- الطبعة الثانية ترجمة:سعيد عطية مطاوع، احمد عبد المقصود الجندي، المركز القومي للترجمة، القاهرة، 2015
- Al-Dalboohi, N. H. H. (2014). *Kitab at-Tawtiya de Abu Ishaq Ibrahim B. Faray B. Marut As-Samiri: introducción. Universidad de Granada.*
- of Islam, Second Edition, Encyclopaedia* Wickens, Clinton, Stewart-Robinson, Haywood, Knappert ed. P. Bearman, Th. Bianquis, C.E. Bosworth, E. van Donzel, and W.P.Heinrichs. Brill, 2011. *Brill Online*.
- גאון, סעדיה, כתאב צאמע אלצואת ואלתסאביח, בהוצאת ראובן מס
- H. Wehr, *A Dictionary of Modern Written Arabic*, trans . U. Simon, *Four Approaches to the Book of Psalms: From Saadiah Gaon to Abraham ibn Ezra, from Hebrew by Lenn Schramm*. Albany, NY: SUNY Press, 1991
- التفسير التطبيقي للكتاب المقدس ماستر ميديا، المعادي، مصر، 1997
- يعقوب، تادرس ملطي تفسير الكتاب المقدس، العهد القديم
- http://st-takla.org/pub_Bible-Interpretations/Tafseer-AI-Keta-AI-Mokadas-El-3ahd-AI-Adim-02-Abouna-Tadrus-Ya3koob.html
- فكري، أنطونيوس تفسير الكتاب المقدس، العهد القديم، http://st-takla.org/pub_BibleInterpretations/Tafseer-AI-01-Abouna-Anthony-Keta-AI-Mokadas-El-3ahd-AI-Adim

[Fekri.htm](http://st-takla.org/pub_BibleInterpretations/Tafseer-AI-01-Abouna-Anthony-Keta-AI-Mokadas-El-3ahd-AI-Adim)